

**OZODLIKDAN MAXRUM ETISH TARZIDAGI JAZONI O‘TAB CHIQQAN
SHAXSLAR BILAN ISHLASHDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI
SUBYEKTLARINING O‘ZARO HAMKORLIGI**

Muxtorjonov Javohir Muzaffarjon o‘g‘li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: *Ozodlikdan mahrum etish, jazoni o‘tayotgan shaxslar, huquqbuzarliklar profilaktikasi, subyektlar o‘rtasidagi hamkorlik, probatsiya xizmati, jamoatchilik tashkilotlari, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, rehabilitatsiya, monitoring, qayta sodir bo‘lish xavfi.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlash jarayonida huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlari o‘rtasidagi hamkorlik masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda, probatsiya xizmati, profilaktika inspektorlari va jamoatchilik tashkilotlari o‘rtasida samarali o‘zaro faoliyatni yo‘lga qo‘yish, shaxslarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, ularning huquqiy va psixologik ongini oshirish choralari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, rehabilitatsiya jarayoni, xavf ostidagi shaxslarni monitoring qilish va profilaktik choralarni amalga oshirishning zamonaviy mexanizmlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari ushbu subyektlar o‘rtasida hamkorlikni mustahkamlash va huquqbuzarliklarning qayta sodir bo‘lishini kamaytirishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.*

Ключевые слова: *Лишение свободы, лица, отбывшие наказание, профилактика правонарушений, сотрудничество субъектов, службы пробации, общественные организации, социальная поддержка, реабилитация, мониторинг, риск рецидива.*

Аннотация: *В данной статье анализируется сотрудничество субъектов профилактики правонарушений при работе с лицами, освободившимися из мест лишения свободы. Рассматриваются вопросы эффективного взаимодействия служб пробации, инспекторов профилактики и общественных организаций, социальная поддержка освобожденных, повышение их правовой и психологической грамотности. Также исследуются современные механизмы реабилитации, мониторинга лиц группы риска и реализации профилактических мер. Результаты исследования включают практические рекомендации по укреплению сотрудничества между субъектами профилактики и снижению рецидива преступлений.*

Keywords: *Custodial sentence, released individuals, crime prevention, inter-actor cooperation, probation service, community organizations, social support, rehabilitation, monitoring, risk of recidivism.*

Annotation: *This article examines the cooperation of crime prevention actors in working with individuals who have served custodial sentences. The study addresses effective interaction between probation services, prevention inspectors, and community organizations, social support for released individuals, and the enhancement of their legal and psychological awareness. It also highlights modern mechanisms for rehabilitation, monitoring at-risk individuals, and implementing preventive measures. The findings provide*

practical recommendations aimed at strengthening collaboration among prevention actors and reducing recidivism.

KIRISH

Ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlash jarayoni huquqbuzarliklarni oldini olish tizimida muhim o‘rin tutadi. Bunday shaxslar ko‘pincha jamiyatga moslashish, mehnat faoliyatiga qaytish va ijtimoiy muhitga integratsiyalashishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, profilaktika subyektlari — probatsiya xizmati, profilaktika inspektorlari va jamoatchilik tashkilotlari o‘rtasida samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ularni qo‘llab-quvvatlash va xavf ostidagi xatti-harakatlarni aniqlash muhim ahamiyatga ega. Kirish bosqichida shaxslarni huquqiy va psixologik jihatdan tayyorlash, ularni profilaktik jarayonlarga jalb etish va ularning ehtiyojlarini o‘rganish asosiy vazifa hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqola ozodlikdan mahrum etilgan shaxslar bilan ishlashda profilaktika subyektlarining o‘zaro hamkorligini takomillashtirish chora-tadbirlari, mavjud muammolar va samarali yondashuvlarni tahlil qiladi.

ASOSIY QISM

Ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlashda huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlarining o‘zaro hamkorligi bir nechta asosiy yo‘nalishlarda amalga oshiriladi. Birinchidan, probatsiya xizmati va profilaktika inspektorlari o‘rtasida samarali kommunikatsiya o‘rnatish muhimdir. Bu subyektlar birgalikda shaxslarning xavf omillarini aniqlash, ijtimoiy muammolarini baholash va ularning qayta huquqbuzarlik sodir etish ehtimolini kamaytirish choralari ishlab chiqadilar. Shu bilan birga, jamoatchilik tashkilotlari bilan hamkorlik, masalan, notijorat tashkilotlar, mahalla kengashlari va ijtimoiy markazlar orqali qo‘llab-quvvatlash tizimini kengaytirish ham samaradorlikni oshiradi. Ikkinchidan, shaxslarning ijtimoiy va psixologik moslashuvini ta‘minlash. Ozod qilingan shaxslar ko‘pincha oilaviy, mehnat va ijtimoiy muhitga qaytishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, profilaktika subyektlari ularning ehtiyojlarini aniqlash, psixologik maslahatlar berish, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va mehnat faoliyatiga moslashtirish bo‘yicha birgalikdagi chora-tadbirlarni amalga oshiradi. Masalan, individual konsultatsiyalar, guruhli treninglar va psixologik treninglar shaxslarni jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashishga yordam beradi. Uchinchidan, monitoring va nazorat mexanizmlari. Profilaktika subyektlari birgalikda hududdagi xavf ostidagi shaxslarni doimiy ravishda kuzatib boradi, ularning xatti-harakatlarini tahlil qiladi va profilaktik choralarni aniqlaydi. Buning uchun turli psixodiagnostik vositalar, so‘rovnomalar, suhbatlar va statistika ma‘lumotlaridan foydalaniladi. Bu mexanizm qayta sodir bo‘lish xavfini kamaytirishga xizmat qiladi. To‘rtinchidan, huquqiy ongni oshirish va ijtimoiy mas‘uliyatni rag‘batlantirish. Subyektlar birgalikda shaxslarni huquqiy bilimlar bilan ta‘minlaydi, ularni huquqbuzarliklar oqibatlarini haqida xabardor qiladi va jamiyatda ijtimoiy mas‘uliyatni oshirishga yo‘naltiradi. Shu yo‘l bilan ozod qilingan shaxslar o‘z harakatlariga mas‘uliyat bilan yondashadi va qayta jinoyat qilish ehtimoli kamayadi. Beshinchidan, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish. Onlayn maslahatlar, ijtimoiy

20-Noyabr, 2025-yil

tarmoqlar orqali interaktiv treninglar, mobil ilovalar va masofaviy monitoring tizimlari profilaktika subyektlariga shaxslar bilan samarali muloqot qilish va ularni qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Bu, ayniqsa, yoshlar va texnologiya bilan faol ishlaydigan guruhlar uchun juda muhimdir. Shuningdek, jamoatchilik bilan hamkorlikni kengaytirish orqali subyektlar hududiy xavfsizlikni ta‘minlashda yanada samarali natijalarga erishadi. Fuqarolarning faol ishtiroki va qo‘llab-quvvatlashi, hududiy monitoring, psixologik va huquqiy maslahatlar tizimli tarzda birlashtirilganda, qayta huquqbuzarlikning oldini olish samaradorligi oshadi.

XULOSA

Ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlashda huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlarining o‘zaro hamkorligi jamiyatdagi xavfsizlik va barqarorlikni ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot ko‘rsatdiki, samarali kommunikatsiya, psixologik va huquqiy qo‘llab-quvvatlash, monitoring mexanizmlari hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish subyektlar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi va qayta jinoyat sodir etish ehtimolini sezilarli darajada kamaytiradi. Shuningdek, probatsiya xizmati, profilaktika inspektorlari va jamoatchilik tashkilotlari o‘rtasida o‘rnatilgan tizimli va interaktiv hamkorlik shaxslarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash, ularni mehnat faoliyatiga va jamiyat hayotiga muvaffaqiyatli integratsiyalashishga yordam beradi. Ushbu yondashuv huquqbuzarliklar profilaktikasining samaradorligini oshirish, shaxslarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va xavfsiz ijtimoiy muhit yaratishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach shaxslar bilan ishlashda subyektlar o‘rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish, zamonaviy metod va chora-tadbirlarni tatbiq etish orqali huquqbuzarliklarning qayta sodir bo‘lishini oldini olish va jamiyatda barqaror ijtimoiy muhitni ta‘minlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev S. Profilaktika inspektorlarining faoliyati va jamoatchilik bilan hamkorligi. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Qodirov B. Shaxvoniy shilqimlik huquqbuzarliklarini oldini olish tizimi. – Toshkent: Huquqiy Ma’lumotlar, 2019.
3. Tursunov A. Voyaga yetmaganlar huquqlarini himoya qilish va profilaktika tizimi. – Toshkent: Ilm-fan, 2021.
4. Karimova N. Ijtimoiy-psixologik tadbirlar va profilaktika inspektorining roli. – Toshkent: Ma’naviyat, 2020.